

LUT eli luolakoirien taipumuskokeet ja harjoitukset

Teksti: OSTYn LUT-vastaava Marika Krapu, kuvat: Anu Kärkkäinen

LUT on tarkoitettu ainoastaan virallisesti Kennelliiton luolakoirarotuihin kuuluville rekisteröidyille koirille. Vain nämä rodut voivat osallistua LUT-kokeisiin ja -harjoituksiin ja voivat saavuttaa käyttövalion arvon kokeista. Nämä rodut ovat

- Borderterrieri
- Saksanmetsästysterrieri
- Sileäkarvainen kettuterrieri
- Karkeakarvainen kettuterrieri
- Parsonrussellinterrieri
- Jackrussellinterrieri
- Karkeakarvainen mäyräkoira
- Lyhytkarvainen mäyräkoira
- Pitkäkarvainen mäyräkoira
- Ceskyterrieri
- Lakelandinterrieri
- Walesinterrieri
- Cairnterrieri

Kokeiden tarkoitus on nähdä koiran taipumukset rodunomaiseen luolatyöskentelyyn jalostusta ja kasvatusta varten. Sekä kokeiden että harjoitusten järjestäminen on määritelty Luolakoirien taipumuskokeiden säännöissä ja ohjeissa. Kokeita ja harjoituksia saa järjestää vain luolakoirarotujen rotujärjestöt sekä niiden jäsenyhdistykset. Osty on Suomen Terrierijärjestön jäsen, ja sitä kautta Ostyllä on järjestämisoikeus kokeisiin ja harjoituksiin.

Kokeissa ja harjoituksissa käytettävä keinoputkisto eli luolasto

Kennelliitto on määrittänyt LUT-säännöissä kokeissa käytettävien putkistojen mitat ja materiaalin, joten kaikissa kokeissa putkisto on saman mittainen sisäpuolelta.

Putkistoon kuuluu sisäänmenoaukko eli suppilo ja 50 cm pitkä ahdinko, jonka sisämitat ovat 13 cm korkeus ja 18 cm leveys. Ahdingon jälkeen on kaksoispesä, isompi laatikko, jossa takaisinpäin lähtee suora putki päättyen laatikkoon eli ”keittiöön”, jossa on ulostuloluukku. Kaksoispesän keskeltä lähtee suora putki seuraavaan laatikkoon eli hakupesään. Hakupesän molemmin puolin oikealle ja vasemmalle lähtevät suorat putket nk. päätepesiin ja hakupesästä suoraan eteenpäin putki T-pesään. T-pesän molemmin puolin lähtevät putket kulmapesiin ja kulmapesistä putket päätepesiin, näin muodostuu sekä oikealle että vasemmalle täydet neliöt. T-pesän, kulma- ja päätepesien edessä putkien katossa on madallukset eli ahdingot, jotka on tarkoitettu suojaamaan sekä kettua että koiraa. Ahdinko on madalluskohdaltaan 60 cm pitkä, putki ahdingon kohdalta on 13 cm korkea ja 18 cm leveä. Korkeus putkistossa on 20 cm ja putken leveys 18 cm.

Jokaisen pesän ja putken yhtymäkohdassa on kannessa ura, josta saadaan vaneri eli ”pelti” pesän ja putken väliin. Putkiston kansissa on reiät viireille, joiden perusteella voidaan nähdä sekä ketun että koiran liikkuminen putkistossa.

Kokeissa ja harjoituksissakin hakupesän ja päätepesien väliset putket on suljettu pelleillä.

Ketut

Kokeissa ja harjoituksissa käytetään riistaeläimenä eläviä kettuja. Myös tämän osalta on tarkasti määritelty, millaisia kettuja saa käyttää. Ketut ovat tarhakettuja, niiden täytyy olla tarhassa syntyneitä ja joko puna- tai hopeakettuja. Kettujen on oltava rokotettuja, ja Ostyn ketut ovat myös sirutettuja. Mitään muuta eläintä, kuten supia, ei saa käyttää edes harjoituksissa. Hopeaketut ovat väritään monesti hyvin tummia, osin mustia harmaalla sävytyksellä ja saattavat tietämättömän silmään näyttää jopa supilta, mutta näin ei todellakaan ole. Mitä tahansa kettua ei tarhasta haeta, vaan ketut ovat tarkoin valittuja ja aina samoja. Yhdistykset, kuten Osty, tai yksityiset omistavat LUT-ketut. Ketultakin vaaditaan tiettyjä ominaisuuksia, jotta sitä voidaan käyttää riistana. Ketun on valinnut yleensä tarhuri, joka tuntee eläimen ja tietää sen luonteesta, se on riittävän rohkea ja tasapainoinen. Arkaa kettua ei voi käyttää, eikä liian aggressiivista. Ketut koulutetaan riistana toimimiseen. LUT-ketut ovat yleensä pitkäikäisiä. Ne oppivat lukemaan ja kokeilemaan koiraa. Tästäkin syystä ne ovat kovempia kuin luonnossa metsästystilanteessa koiran kohtaavat ketut.

Harjoittelu Ostyn LUT-treeneissä

Kaikkia harjoituksia koskee sääntö, ettei valvomattomia harjoituksia saa järjestää. Tämä tarkoittaa sitä, että harjoituksissa on oltava paikalla kouluttaja tai ylituomari ja harjoituksen järjestäjän on oltava luolakoirarodun rotujärjestö tai sellaisen jäsenyhdistys. Kaikenlainen harjoittelu putkilla ilman asiansa osaavaa kouluttajaa on kielletty.

Ostyn LUT-treenit järjestetään Haukkukeitaalla peltihallissa. Harjoituksia pidetään yleensä niinä kuukausina kun kokeita ei ole. Joulu- ja heinäkuu ovat yleensä myös taukokuukausia. Treeneistä ilmoitetaan noin viikkoa ennen treenejä Ostyn sähköpostilistalla, facebook- ja nettisivuilla ja ilmoittautuminen treeneihin tapahtuu nettilomakkeen kautta.

LUT ei ole harrastus kuten agility tai tottelevaisuus. Se on harjoittelua jonka tavoitteena on joko koe tai metsästys. Vaikka kävisi koiran kanssa kerran viikossa LUT-harjoituksissa, se ei edistä koira. Myös harjoitusten järjestämissäännöissä huomautetaan, että tarpeetonta harjoittelua tulee välttää.

Koiralla täytyy olla riittävästi rohkeutta ja itsevarmuutta kohdata riista ja työskennellä sitä vastaan. Rohkeus ja itsevarmuus kasvaa iän myötä, mutta usein se viimeinen tarvittava niitti saadaan vasta käytännön metsästä. Harjoituksissa koira pääsee turvallisesti ja valvotusti tutustumaan riistaan ja metsästyksen tähtäävä omistaja näkee koiransa taipumukset ja tavan työskennellä riistan kanssa. Harjoituksissa edetään koiran mukaan, sen täytyy toimia itsenäisesti omien viettiensä ja vaistoimensa mukaan, ilman ohjaajaa.

Harjoittelun voi aloittaa koirasta riippuen jo 6-8 kk:n iässä. Ennen sitäkin voi käydä pennun kanssa tutustumassa vaikka harjoitusten yhteydessä Ostyn halliin ja sen hajuihin.

Ensimmäistä kertaa treeneihin tulevan koiran kanssa aloitetaan sytyttelystä. Tässä kettu on sytyttelyhäkissä ja koira päästetään hallitusti tutustumaan siihen. Paikalla oleva LUT-kouluttaja ohjaa koiran omistajaa ja seuraa koiran reaktiota kettuun. Jotkut koirat arastelevat ja ovat hämillään ensimmäisellä kerralla, toisilla vietti ”lyö päälle” heti. Vaikka koira haukkuu kettua, se ei välttämättä osoita vielä sitä, että koira olisi syttynyt riistalle. Voi olla, että koiran pitää vielä kasvaa henkisesti ja joskus myös fyysisesti. Koiran pitää osoittaa sytyttelyssäkin riittävä kiihkoa riistalle jotta voidaan aloittaa putkessa harjoittelu. Syttynyt koira saa kokeneenkin ketun reagoimaan.

Putkiharjoittelu aloitetaan yleensä niin, että hakupesässä on kettu, ja peltinä käytettävän vanerin sijasta pesän edessä on pleksi. Putkiston luukut on pesän edestä auki, ja koiralle näytetään mihin pitäisi mennä. Kun koira on valmis kohtaamaan ketun, se yleensä hoksaa hyvin pian mennä matalaksi ja haastaa kettua pleksin läpi. Treenin edetessä ja koiran osoittaessa tarpeeksi intoa ja rohkeutta, voidaan kansiluukut sulkea ja päästää kettukin etenemään luolastossa. Kettu pysäytetään johonkin pesistä pleksin taakse ja koira päästetään ketun perään. Tässä nähdään, käyttääkö koira kroppaansa, sillä suuriman osan koirista on tajuttava kääntyä kyljelleen ahdingon alle mennessä. Nähdään myös onko sillä rohkeutta edetä ahdingon alle kohtaamaan riista. Kun koira etenee putkistossa ja uskaltaa mennä ahdinkojen alle ja niistä läpi, koiralle opetetaan suppilosta putkistoon meno. Tämä tehdään siksi näin, että putkistoon meno on monelle koiralle hankala. Kokeessa koiran on mentävä putkistoon itsenäisesti, eikä sitä saa auttaa tai työntää. Kun koiralla on tarpeeksi intoa ja se on jo oppinut kääntymään kyljelleen putkistossa, suppilosta menokin onnistuu paremmin.

Kun koira on kehittynyt tarpeeksi ja oppinut liikkumaan luolastossa itsenäisesti sekä osoittaa halua ja innokkuutta työskentelyyn, voidaan ennen koetta pitää koiralle ns. koetreeni. Kouluttaja toimii tilanteessa tuomarin ominaisuudessa ja treeni viedään läpi kuin kyseessä olisi koe.

Kaikista koirista ei tule koekoiria, mutta ne voivat silti olla hyviä käytännön metsästyksessä. Ja joskus joutuu myöntämään, että oman koiran rohkeus tai halu eivät ole riittävät luolatyöskentelyyn.

LUT-kokeet

Kaikki Suomessa järjestettävät kokeet löytyvät Kennelliiton tapahtumakalenterista. Kokeeseen saa osallistua vähintään 15 kuukautta täyttänyt Kennelliiton rekisteröintivaatimukset täyttävä terve koira.

Juoksuinen koira osallistuu kokeeseen automaattisesti viimeisenä. Kokeeseen ei saa osallistua sairas, sokea, kuuro, kivesvikainen tai ihmisille aggressiivinen koira eikä kantava narttu 30 vrk ennen synnytystä eikä myöskään ennen kuin 42 vrk on kulunut synnytyksestä. Kokeeseen ei myöskään voi osallistua koira, jolla on jo käyttövalion arvo Suomesta luolakoirien taipumuskokeista.

Koepaikalla on oltava aina eläinlääkäri, jonka tehtävänä on valvoa että eläinsuojelulakia noudatetaan.

Käyttövalion arvon saavuttaakseen koiran on saatava kaksi B-tulosta D-B-asteen kokeesta ja yksi A-tulos A-kokeesta, sekä suoritettava hyväksytysti luonnonluolan tarkastus (LUO). A-asteeseen voi osallistua vain koira, jolla on ennestään kaksi B-tulosta sekä näyttelystä virallisista luokista (pentuluokka ei siis käy) vähintään H. Lisäksi käyttövalion arvoon saattaa olla muitakin rotukohtaisia vaatimuksia näyttelyistä.

Koira voi saada D-B-asteen kokeesta työskentelynsä mukaan tuloksen D, C tai B, ja A-asteen kokeesta tuloksen D, C, B tai A. D-tuloksen saanut koira osoittaa tyydyttävää taipumusta, C-tuloksen saanut hyvää ja B-tuloksen erittäin hyvää taipumusta luolatyöskentelyyn. A-asteen kokeessa A-tuloksen saavuttanut koira on osoittanut erinoaista taipumusta luolatyöskentelyyn.

Erona D-B-asteeseen A-asteessa on hiekkaeste kaksoispesän ja hakupesän välisessä putkessa, ja koiran on läpäistävä este kaivamalla päästäkseen hakupesälle ketun eteen. A-asteessa koiran on läpäistävä ahdinkoputki viidessä minuutissa sekä tyhjänluolan tarkastuksessa että riistakokeessa.

Luonnonluolan tarkastuspaikka on lyhyt maaluola, jossa on vähintään kaksi sisäänmenoaukkoa ja jonne koiran täytyy haluta mennä. Suorituksesta annetaan lausunto ”hyväksytty” (LUO 1) tai ”hylätty” (LUO 0)

Sääntöjen mukaan kokeessa tulee olla vähintään kolme koira, jotta se voidaan järjestää. Säännöt antavat kyllä luvan poiketa tästä vähimmäismäärästä kustannusten perusteella, Ostyllä se on yleensä ollut viisi koira. Maksimissaan kokeessa voi olla 15 koira. Mikäli ilmoittautumisajan päättymisen jälkeen on vielä paikkoja, voidaan jälki-ilmoittautumisia ottaa. Ja mikäli koe tulee täyteen, ja varapaikoilla on koiria, saattaa joskus käydä tuuri ja jonkun peruttua koepaikkansa, näille varapaikoilla oleville ilmoitetaan mahdollisuudesta osallistua.

Ostyn kokeisiin ilmoitaudutaan aina nettilomakkeella, joka löytyy hyvissä ajoin ennen koetta sekä Ostyn sivuilta, että tapahtumakalenterin koeilmoituksesta. Muiden yhdistysten ilmoittautumiskäytännöt voivat olla erilaisia, esim. sähköpostilla tai muulla tavalla. Aikataulut kokeisiin lähetetään ajo-ohjeineen ja maksutietoineen yleensä noin viikkoa ennen koetta.

Huomioitavaa Ostyn kokeissa on, että ilmoittautuminen on aina sitova. Koepaikan voi peruuttaa maksutta vain eläinlääkärin todistusta vastaan, joka on päivätty vähintään kaksi päivää kokeen jälkeen.

Kokeen kulku

Ennen koetta Ostyn kokeissa tarkistetaan kaikilta koirilta rokotukset, rekisteritodistukset ja tunnistusmerkinnät. Koe alkaa virallisesti ylituomarin puhuttelulla, jolloin kaikkien osallistujien tulee olla paikalla. Puhuttelun jälkeen suoritetaan arvonta osallistumisjärjestyksestä. D-B-asteen koirat suorittavat kokeen ensin, ja A-koirat niiden jälkeen ja juoksuiset nartut viimeisenä.

Luonnonluolan tarkastus voidaan suorittaa joko kokeen alussa tai kokeen lopussa.

Kaikki, paitsi juoksuiset nartut, suorittavat ensin tyhjän luolan tarkastuksen arvotussa järjestyksessä. Juoksuiset nartut suorittavat myös tyhjän luolan tarkastuksen viimeisenä.

Yleisö voi olla kokeen aikana hallissa seuraamassa koetta, mutta se ei saa häiritä koiran suoritusta. Puhelimet on hyvä pitää äänettömällä ja hallissa ei liikuta tarpeettomasti koiran suorituksen aikana. Putkiston läheisyydessä ei saa olla muita kuin kouluttajat ja ylituomari. Koiran ohjaajan paikka on suppilon edessä olevalla tuolilla, eikä ohjaajakaan saa siirtyä paikaltaan muutoin kuin luvan saatuaan koiran suorituksen jälkeen.

Koiran ohjaaja laittaa koiransa luolastoon aina omalla vastuullaan, ja saa keskeyttää kokeen milloin haluaa ilmoittamalla siitä kuuluvasti tuomarille.

Tyhjän luolan tarkastuksessa kaikki pellit ovat auki ja koiran on käytävä vähintään hakupesällä päästäkseen jatkamaan riistakokeeseen. Koira voidaan sulkea eli hylätä kokeesta, mikäli se haukkuu liikaa tyhjässä luolassa. Tuomari arvioi, onko haukku ajavaa vai varoitushaukahuksia ja sen perusteella päättää pääseekö koira jatkoon. Koiran tulisi kiertää koko luolasto nopeasti ja äänettömästi. Tässä osuudessa koiralla on mahdollisuus mennä luolastoon ”keittiön” kautta, jossa ei ole alkuahdinkoa. Riistakokeessa koiran on kuitenkin mentävä suppilon ja ahdingon kautta.

D-B-asteen riistakokeessa kettu on reikäpellin takana hakupesässä. Koiran tulee mennä luolastoon joko itsenäisesti, käskystä tai kehotuksesta suppilon ja ahdingon kautta. Koiran työntäminen on ehdottomasti kielletty. Koiralla on 10 minuuttia aikaa ottaa yhteys kettuun, eli läpäistä ahdinko ja käytävä ainakin 10-15 cm päässä reikäpellistä ja haukkumalla ilmoittaa löytäneensä ketun. Ilmoitushaukun jälkeen kettu päästetään etenemään luolassa, yleensä se siirtyy itse tai se siirretään T-pesästä jompaankumpaan kulmapesään. Kun kettu on paikoillaan, pelti avataan koiran edestä ja se pääsee seuraamaan kettua. Koiralla on 20 minuuttia aikaa työskennellä. Mikäli koe keskeytetään koiran painostukseen ennen 20 minuutin kulumista, tulos on D-B-asteen kokeessa aina B. B-tuloksen saavuttaakseen koiran suorituksen on oltava täysin hallitsevaa. Mikäli koira työskentelee koko kokeen ajan enintään kahden metrin päässä ketusta, tulos on sääntöjen mukaan D. C-tuloksen saavuttaakseen koiran on työskenneltävä lähempänä kuin 2 metriä.

A-kokeessa koiran on mentävä luolastoon itsenäisesti, käskystä tai kehottamalla, työntäminen on ehdottomasti kielletty. Koiralla on viisi minuuttia aikaa läpäistä suppilo ja ahdinkoputki. Koiralla on 10 minuuttia aikaa läpäistä hiekkaste. Koe voidaan keskeyttää aiemminkin, jos koira ei kaiva ollenkaan. Koiran on annettava kunnollinen haukku hakupesän pellillä, ja ketun siirtymisen jälkeen seurattava, työskenneltävä määrätietoisesti ja hallita tilannetta jotta se saavuttaa A-tuloksen. Kokonaiskoeaika on 20 minuuttia, mutta mikäli koira osoittaa erinomaiset taipumukset koe voidaan keskeyttää ennen kuin 20 minuuttia on kulunut.

Kun kaikki koirat ovat tehneet suorituksensa, jaetaan kirjalliset tulokset ja mahdolliset palkinnot, sekä luetaan koepöytäkirja.

Kokeisiin on hyvä varata koko päivä mikäli koe on täynnä. Yleensä paikalla on myös yhdistyksen buffetti, josta saa ostaa juotavaa ja syötävää.

Kouluttajat ja toimitsijat

Koetoimitsijaksi voi kouluttautua kennelpiirien järjestämillä kursseilla. Ensin suoritetaan koetoimitsija 1-kurssi, jossa käydään yleiset koetoimitsijoiden tehtävät ja säännöt läpi. Tämän jälkeen käydään koetoimitsija 2-kurssi, joka on lajikohtainen ja jossa käydään nimenomaan LUT-toimitsijan tehtävät ja LUT-toiminta läpi tarkemmin. Toimitsijan tehtäviin kuuluu mm. ilmoittautumisten vastaanotto, koe- ja koirakohtaisten pöytäkirjojen täyttö ja muu kokeiden ja harjoitusten järjestämiseen liittyvä. Hyvää harjoitusta ennen toimitsijakurssia saa, kun ilmoittautuu kokeisiin vapaaehtoiseksi sihteeriksi.

Kouluttajan tehtävä on järjestää harjoituksia ja vetää niitä. Suurin tehtävä kouluttajalla kokeessa on valvoa, että ketut pysyvät kunnossa ja hyvävointisina.

Kouluttajatutkintoon pääsemiseen vaaditaan, että henkilö on Kennelliiton ja luolakoira-rotuja harrastavan rotujärjestön jäsen. Vaatimus on, että henkilö on toiminut vähintään kolme vuotta LUT-toimitsijana tai kettujen tarhaajana ja/tai hoitajana sekä toiminut vähintään kolmen edellisen vuoden aikana kuusi kertaa LUT-kokeissa avustajana. Henkilön pitää olla harrastanut omalla koirallaan luolatoimintaa vähintään kolme vuotta. Ominaisuuksiltaan henkilön on oltava erityisen hyvin perehtynyt LUT-kokeisiin koemuotona sekä niihin osallistuvien koirien rotuihin ja ominaisuuksiin, sekä oltava elämäntavoiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan kouluttajaksi sopiva. Kouluttajan on pystyttävä kouluttamaan koeavustajia.

Tärkeimpiä ominaisuuksia omasta mielestäni kouluttajalla on koiranlukutaito ja kettujen tuntemus sekä taito osata kertoa näkemänsä koiran ohjaajalle. Suurin osa kouluttajista on jonkin luolakoira-rodun pitkäaikaisia kasvattajia ja kokeneita luolaharrastajia.

Tulisitko mukaan talkoilemaan?

Kokeiden järjestämiseen liittyy monta puuhaa buffetin järjestämisestä ja makkaranpaistosta sihteerin hommiin. Apukäsiä tarvitaan aina. Mikäli LUT-toiminta kiinnostaa omana harrastuksenaan, ota rohkeasti yhteyttä LUT-vastaavaan: ostynlut@gmail.com

